

Expert opinie Bewonersonderzoek Texel

Marieke Politiek, september 2024

Aanleiding

De gemeente Texel heeft in 2024 opdracht gegeven aan Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd (verder genoemd: het bureau) om een inwonersonderzoek uit te voeren naar de beleving van leefbaarheid in relatie tot toerisme. Het onderzoek is in juni 2024 uitgevoerd. Vijf jaar eerder is er door het Kenniscentrum Kusttoerisme een vergelijkbare studie uitgevoerd onder inwoners van Texel. Waar mogelijk en relevant is er in de rapportage van 2024 een vergelijking gemaakt met de resultaten uit 2019.

Omdat er in de gemeenteraad vragen zijn gesteld over de opzet en bruikbaarheid van het meeste recente inwonersonderzoek, heeft wethouder Kieft mij gevraagd om een expert opinie over (de bruikbaarheid van) de studie. Zowel vanuit mijn functie als Manager Intell & Insights bij het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) als in mijn rol als Voorzitter van de Landelijke Data Alliantie (LDA) geef ik hier mijn mening over. Ik ga daarbij in op drie aspecten:

1. De waarde van inwonersonderzoek;
2. De gekozen onderzoeksopzet;
3. De bruikbaarheid van de resultaten.

Ik sluit af met enkele adviezen voor een eventuele herhaling in de toekomst.

Ik heb mijn mening gevormd op basis van het conceptrapport 'Rapportage inwonersonderzoek gemeente Texel (september 2024) en de 'Rapportage inwonersonderzoek Texel' (2020).

1. De waarde van inwonersonderzoek

In de afgelopen jaren zien we een toename in onderzoeken onder inwoners in het kader van recreatie en toerisme. In Perspectief 2030¹, de landelijke visie op toerisme richting 2030, is de ambitie opgenomen dat elke Nederlander in 2030 profiteert van toerisme. Vraagstukken op het gebied van bestemmingsmanagement raken verschillende stakeholdergroepen, waaronder de inwoners van die bestemming. We willen dat plekken fijn zijn om in te wonen, werken en recreëren, en inwonersonderzoek helpt ons in kaart te brengen wat het sentiment onder bewoners is ten aanzien van (recreatie en) toerisme. Dit geeft niet alleen inzicht in de mening van deze belangrijke stakeholdergroep op een bepaald moment, maar helpt ook bij beleidsvorming en geeft een stuk objectivering aan een soms fel gevoerd debat over de mate van balans in bestemmingen. Vanuit NBTC en de LDA stimuleren we het uitvoeren van inwonersonderzoeken, delen we hierover kennis met geïnteresseerden en geven we door middel van een toolkit inzicht in de verschillende methodes die ingezet kunnen worden, juist omdat we dit heel belangrijk vinden in het kader van bestemmingsmanagement.

2. De gekozen onderzoeksopzet

Het bureau heeft bij de onderzoeksopzet nadrukkelijk gekeken naar hoe het onderzoek vijf jaar geleden is opgezet. Er is kwantitatief onderzoek uitgevoerd waarvoor een vragenlijst is ontwikkeld die waar mogelijk gelijk is gehouden aan 2019, maar op onderdelen is aangepast waar het bureau dat nodig achtte. Inwonersonderzoek kan zowel kwantitatief als kwalitatief worden uitgevoerd. In dit geval heeft een kwantitatieve opzet de voorkeur wegens vergelijkbaarheid met de voorgaande meting en de behoefte aan inzicht in ontwikkelingen in het sentiment onder inwoners. De vragenlijst is gebaseerd op het internationaal gevalideerde RETS-model². Veel bestemmingen werken inmiddels met deze methode (bijvoorbeeld gemeenten in Zeeland, Limburg en Overijssel). Middels een reeks aan stellingen worden zowel de positieve als mogelijke negatieve kanten van toerisme belicht, waardoor de gepercipieerde positieve en negatieve impact in kaart kan worden gebracht. Dit geeft een meer gebalanceerd en volledig beeld dan bijvoorbeeld via een open vraag aan inwoners vragen hoe zij staan ten aanzien van toerisme in hun gemeente.

¹ <https://www.nbtc.nl/nl/site/bestemming-nederland/perspectief-2030>

² In het RETS model komen thema's als psychologische (trots), sociale (verbondenheid) en politieke empowerment (betrokkenheid) naar voren. Tezamen met het concept 'Persoonlijk economisch voordeel' vormen zij de factoren voor de steun aan toerisme. Meer informatie over dit model is [hier](#) te vinden.

Anders dan in 2019 is er dit jaar voor gekozen om de respondenten op verschillende manieren te werven. Het rapport beschrijft dit als volgt: *“Inwoners konden via een digitale link, die via verschillende kanalen van de gemeente is verspreid, de vragenlijst invullen. Daarnaast hebben alle huishoudens per post een uitnodiging ontvangen om de vragenlijst in te vullen. Zij konden dit digitaal doen of door middel van de meegeleverde papieren versie van de vragenlijst, om daarmee iedereen, ongeacht de persoonlijke situatie, in de gelegenheid te stellen om deel te nemen aan het onderzoek.”*

Hiervoor is waarschijnlijk gekozen omdat er vijf jaar geleden ook al moeite was om de jongere inwoners van het eiland aan het onderzoek te laten deelnemen. Wanneer je voor deze methode kiest, is het belangrijk te bepalen op welke manier je waarborgt dat deelnemers niet meer dan één keer een vragenlijst invullen. Dat kan vooraf of, zoals hier het geval, achteraf bij opschoning van de data. De wijze van verspreiden van de vragenlijst heeft ertoe geleid dat er meer dan 700 extra vragenlijsten zijn ingevuld dit jaar, wat uiteindelijk na opschoning voor 319 extra respondenten heeft gezorgd ten opzichte van vijf jaar eerder. Het rapport beschrijft de gehanteerde stappen in de opschoning; zowel op invultijd als IP-adres is de dataset opgeschoond. Dit zijn stappen die vaak worden toegepast bij dergelijk onderzoek om de kwaliteit van de data te waarborgen. Het bureau heeft de juiste stappen doorlopen in de opschoning op basis van de mogelijkheden die er in dit geval waren.

Naast opschoning kan ook weging plaatsvinden op de data wanneer specifieke groepen onder- of oververtegenwoordigd zijn in het onderzoek. Je kunt bijvoorbeeld wegen op woonkern en leeftijd als je representatieve uitspraken wil doen over bewoners van alle leeftijden in alle woonkernen, wanneer die niet allemaal volgens de gewenste verdeling in het onderzoek zitten. Je doet dit echter het liefst zo min mogelijk. In dit geval was wegen op woonkern niet nodig omdat die verdeling er al goed uitzag. Wegen op leeftijd had wel een optie kunnen zijn, maar in dit geval toch niet aan te raden, omdat de leeftijdsverdeling hiervoor té scheef is. Slechts 19% van de respondenten is jonger dan 50 jaar. Gemiddeld genomen zou dit volgens het rapport 48% moeten zijn. Dit verschil is zo fors dat wegen op leeftijd niet aan te raden is. De mening van de 50-minners zou dan gebaseerd zijn op een te klein aantal respondenten. Maar dat zegt ook gelijk iets over hoe de resultaten van dit onderzoek bekeken moeten worden.

3. De bruikbaarheid van de resultaten

De belangrijkste vraag is: waar zeggen de resultaten uit dit onderzoek nou echt iets over? Om dat te beoordelen kijk ik naar de kenmerken van de bewoners die in het onderzoek zitten. Zoals hierboven benoemd komt de verdeling van de respondenten over de woonkernen goed overeen met de werkelijke verdeling van bewoners. De leeftijdsverdeling is echter wel scheef, met een sterke oververtegenwoordiging van mensen van 40 jaar en ouder.

Het bureau geeft verder aan dat bewoners van verschillende leeftijden in dit onderzoek meer uitgesproken zijn in hun beantwoording, maar dat er daarbij geen duidelijk patroon te zien is in positievere of negatievere antwoorden. Ik zie dit als een indicatie, aangezien de jongere doelgroep minder goed vertegenwoordigd is in dit onderzoek. De leeftijdsverdeling in de 2019-meting liet een vergelijkbare verdeling zien als nu, wat vergelijkbaarheid met de eerdere studie mogelijk maakt.

Mijns inziens kan je daarom vanuit dit onderzoek geen uitspraken doen over alle inwoners van Texel. Maar de onderzoeksresultaten geven wel weer wat de mening van de met name wat oudere bewoners (40+) van Texel is ten aanzien van (recreatie en) toerisme. De mening van maar liefst 1.827 mensen is weergegeven in het rapport en daarmee een waardevolle bron van informatie voor visie- en beleidsvorming. Vergelijking met het eerdere onderzoek is ook mogelijk omdat de woonkern- en leeftijdsverdeling op elkaar lijken.

Adviezen van toekomstige bewonersonderzoek

- Blijf inwonersonderzoek doen
Het is raadzaam om bewonersonderzoek niet eenmalig toe te passen maar regelmatig te herhalen, zeker wanneer er ondertussen bepaalde beleidskeuzes zijn gemaakt waarvan je het effect op de inwoners wilt monitoren. Eens in de vier of vijf jaar is daarbij een prima frequentie.
- Kies een passende onderzoeksmethode voor inzichten uit de gewenste doelgroep
Gezien de relatief kleine scope (gemeente Texel) is het lastig dergelijk onderzoek via online panels uit te voeren. Met name de jongere doelgroep 18-30 is moeilijk te ‘vangen’ via het uitsturen van brieven of het delen van een online link via nieuwsbrieven. Er zijn nieuwe methodes op de

markt specifiek voor jongeren. Het is aan te bevelen voor een herhaling te onderzoeken welke technieken de jongere doelgroepen beter bereiken. Daarnaast is het belangrijk om te bepalen of je huishoudens of personen wilt benaderen voor deze studie en welke bron daarvoor het meest geschikt is. Ook is mijn advies om een volgende keer waar mogelijk weging van resultaten te overwegen.

- Gebruik de resultaten om het gesprek verder aan te gaan

De resultaten van dergelijke studies zijn geen doel op zich, maar een handig middel om het juiste gesprek aan te gaan met de inwoners. Om hen mee te laten denken over mogelijke oplossingen voor problemen waar ze tegenaan lopen en hoe het bewonersprofiel in relatie tot recreatie en toerisme vergroot kan worden.